

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА**

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
напряму підготовки 6.030401 «Правознавство»,
6.030401і «Правознавство»

2015 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: **Лаврик Г. В.** – д.ю.н., професор, завідувач кафедри правознавства ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»;
Боберська К.Г. – старший викладач кафедри правознавства Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Селіхов Д.А. – к. ю. н., доцент кафедри теорії права та конституційного права Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Городецька І.А. – к. ю. н., доцент кафедри права та методики викладання історико-правознавчих дисциплін Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Обговорено і схвалено
на засіданні кафедри правознавства
протокол № 1 від 27 серпня 2015 р.
Завідувач кафедри _____ проф. Лаврик Г.В.

УЗГОДЖЕНО
на засіданні науково-методичної групи
з напряму підготовки
6.030401 «Правознавство»
протокол № 1 від 27 серпня 2015 р.
Голова навчально-методичної групи
_____ проф. Лаврик Г.В.

СХВАЛЕНО
Голова науково-методичної ради
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
«__» _____ 2015 р.
_____ проф. Рогоза М.Є.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «бакалавра» напряму підготовки 6.030401 «Правознавство», 6.030401і «Правознавство».

Вивчення права Європейського Союзу є важливим напрямом сучасної юридичної освіти. Дана навчальна дисципліна покликана поглибити знання студентів про найважливіші категорії та положення права, особливості генезису та інституційної системи Європейського Союзу.

Предметом навчальної дисципліни є сукупність суспільних відносин, які складаються в процесі здійснення влади, порядку її формування та взаємодії між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади в країнах-учасниках Європейського Союзу.

Міждисциплінарні зв'язки визначається інтегральним характером навчальної дисципліни, міждисциплінарним дискурсом; тісним зв'язком з комплексом базових та гуманітарних, юридичних дисциплін. Програма курсу враховує набуті студентами під час вивчення курсів «Державне (конституційне) право зарубіжних країн», «Міжнародне право», «Міжнародне приватне право» знання та готує їх до вивчення у майбутньому інших навчальних дисциплін.

Програма навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» структурована згідно з особливостями організації навчального процесу і складається з двох логічно взаємопов'язаних змістових модулів. Важлива роль в програмі відводиться питанням, присвяченим загальній характеристиці історичного розвитку, джерелам та принципам Європейського Союзу, правовому статусу людини та громадянина в Європейському Союзі, основам Шенгенського права, правоохоронній діяльності, законодавчому процесу Європейського Союзу. Значний інтерес становить тема навчальної програми щодо правових основ інтеграції України стратегічної мети зовнішньої політики нашої держави.

Програма навчальної дисципліни складається з таких модулів:

Модуль 1. Поняття та основні категорії права Європейського Союзу. Генезис, природа та інституційна система Європейського Союзу.

Модуль 2. Основні галузі права Європейського Союзу.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» є аналіз базових інститутів права Європейського Союзу, засвоєння специфіки організації діяльності органів державної влади, виявлення закономірностей та особливостей окремих галузей права Європейського Союзу тощо.

1.2. **Основними завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» є засвоєння знань про предмет та джерела права Європейського Союзу; опанування найважливіших категорій та положень

права Європейського Союзу, основних принципів та форм організації та здійснення влади; вивчення історії розвитку Європейського Союзу, особливостей окремих галузей права Європейського Союзу.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- поняття, зміст та історичний розвиток європейської інтеграції;
- систему органів та інститутів Європейського Союзу, їхню компетенцію;
- джерела та принципи права Європейського Союзу;
- правові основи інтеграції України в Європейський Союз.

вміти:

- орієнтуватися в системі законодавства Європейського Союзу і практиці країн-учасниць;
- тлумачити норми права Європейського Союзу;
- використовувати норми права Європейського Союзу у вирішенні професійних завдань.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 годин, 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1

Поняття та основні категорії права Європейського Союзу. Генезис, природа та інституційна система Європейського Союзу

Тема 1. Історія Європейського інтеграційного процесу.

Загальна характеристика понять «панєвропеїзм», «європоцентризм», «європейська ідентичність». Європейська інтеграція: поняття та історичний розвиток. Передумови виникнення Європейських Співтовариств. Ідеї Ж. Монне.

План Шумана 1950 р. (Schuman Declaration). Історичні передумови та основні етапи становлення права Європейського Союзу. Паризький договір 1951 р. Римські договори 1957 р. (Treaties of Rome). Система договорів про приєднання. Єдиний Європейський Акт 1986 р. Маастрихтський договір 1992 р. Договір про створення Європейського економічного простору 1992 р. Амстердамський договір 1997 р. Ніццький договір 2000 р. (Treaties of Nice). Європейський конвент 2001 р. Конституція Європейського Союзу 2004 р. Лісабонський договір 2007 р. (Treaties of Lisbon). Угода щодо створення Європейського стабілізаційного механізму (European Stability Mechanism) 2010 р.

Тема 2. Правова система Європейського Союзу. Джерела та принципи права Європейського Союзу. Вплив права Європейського Союзу на правові системи держав-членів

Поняття та визначення права Європейського Союзу. Структура права Європейського Союзу. Співвідношення європейського права та права Європейського Союзу. Право Європейського Союзу в системі міжнародного права. Суб'єкти права Європейського Союзу. Зміст поняття *acquis communautaire*.

Загальні принципи права Європейського Союзу. Принцип *lex posterior derogat priori* у праві Європейського Союзу. Дія норм європейського права у часі та просторі. Юрисдикція співтовариств та право Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу з національним правом держав-членів. Розподіл повноважень між Співтовариством і державами-членами. Пряме застосування права Європейського Союзу. Доктрина верховенства права Європейського Союзу.

Поняття джерела європейського права. Система джерел європейського права. Загальна характеристика джерел права Європейського Союзу: основні, допоміжні. Система актів Європейського Союзу: регламенти, директиви, рішення, рекомендації, висновки. Первинне право Європейського Союзу. Вторинне право Європейського Союзу. Міжнародні договори як джерело права Європейського Союзу. Установчі договори як основні джерела права Євросоюзу. Допоміжні джерела права ЄС.

Тема 3. Правовий статус людини та громадянина в Європейському Союзі. Громадянство Європейського Союзу. Вільне пересування осіб в Європейському Союзі. Шенгенське право

Поняття правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі. Джерела правового регулювання правового статусу людини та громадянина в Європейському Союзі. Права, свободи та обов'язки людини та громадянина в Європейському Союзі. Еволюція прав, свобод та обов'язків людини та громадянина в Європейському Союзі. Основні положення Хартії основних прав (Charter of Fundamental Rights) від 7 грудня 2000 р. Гарантії прав, свобод та обов'язків людини та громадянина в Європейському Союзі. Компетенція Ради Європейського Союзу та Європейського Союзу в сфері захисту прав людини. Принципи субсидіарності (Subsidiarity). Європейський омбудсмен: поняття та особливості діяльності. Поняття «громадянство Європейського Союзу». Основні групи прав громадян Європейського Союзу.

Основні засади вільного пересування осіб в Європейському Союзі. Вільне пересування працівників. Блакитна карта Європейського Союзу. Свобода ділового заснування в Європейському Союзі. Свобода надання та отримання послуг в Європейському Союзі. Свобода пересування та проживання в Європейському Союзі громадян третіх країн.

Законодавство Європейського Союзу про візи та візовий режим. Основні положення Кодексу Спільноти з візових питань (Візового кодексу) від

16 червня 2009 р. Візовий кодекс Європейського Союзу від 13 липня 2009 р. Система та класифікація віз. Консульське співробітництво у візовій сфері. Загальна характеристика міграційно-правової політики в Європейському Союзі. Міграційне законодавство Європейського Союзу.

Шенгенська угода від 14 червня 1985 р. Шенгенська інформаційна система. Шенгенська зона (Schengen-area). Поняття Шенгенської візи. Основні положення Шенгенського кодексу про кордони від 15 березня 2006 р.

Тема 4. Правоохоронна діяльність та правоохоронні структури Європейського Союзу

Засади правоохоронного співробітництва в Європейському Союзі. Місце України в європейській взаємодії у сфері боротьби зі злочинністю. Правове регулювання єдиної політики у сферах правоохорони та правозахисту в Європейському Союзі.

Спільна кримінальна політика Європейського Союзу: історія та сучасність. Кримінально-правова кваліфікація протиправних дій в законодавстві Європейського Союзу. Гармонізація кримінально-процесуального права. Співробітництво держав-членів Європейського Союзу щодо розслідування кримінальних злочинів. Європейський ордер на арешт. Правовий статус та компетенція Європейського поліцейського управління (Європолу) (European Police Office, Europol). Органи Європейського поліцейського управління (Європолу).

Правовий статус, повноваження та органи Євроюсту (Eurojust).

Етапи формування європейської політики безпеки та оборони (ЄПБО). Цивільні та військові засоби реалізації європейської політики безпеки та оборони. Принцип індивідуальної та колективної самооборони. Європейське оборонне агентство (European Defence Agency).

Тема 5. Інститути Європейського Союзу

Поняття та розвиток інституціональної системи Європейського Союзу. Співвідношення понять «інститут Європейського Союзу» та «орган Європейського Союзу». Основні та допоміжні інституції Європейського Союзу.

Правовий статус Європейської Ради (the European Council) в системі органів Європейського Союзу, її відносини з Радою Європейського Союзу. Склад, порядок формування та скликання Європейської Ради. Рішення Європейської Ради.

Місце Європейського Парламенту (the European Parliament) в системі органів Європейського Співтовариства. Порядок формування Європейського Парламенту. Функції та повноваження Європейського Парламенту. Структура й організація роботи Європейського Парламенту.

Склад та порядок формування Ради Європейського Союзу (the Council of the European Union). Повноваження Ради Європейського Союзу. Порядок та способи ухвалення рішень Радою Європейського Союзу.

Правовий статус Європейської Комісії (the European Commission). Порядок формування та склад Європейської комісії. Організаційна структура Європейської Комісії. Відповідальність Європейської комісії. Повноваження Європейської комісії. Порядок роботи та прийняття рішень Європейської комісії.

Європейський центральний банк (the European Central Bank): правовий статус, функції та керуючі органи. Європейський інвестиційний банк (the European Investment Bank): правовий статус, функції та керуючі органи.

Комітет регіонів (Committee of the Regions): правовий статус, функції та склад.

Європейський соціально-економічний комітет (European Economic and Social committee): правовий статус, функції та склад.

Тема 6. Судова влада Європейського Союзу

Поняття та побудова судової системи Європейського Союзу. Основні принципи та правила судового провадження. Правовий статус Суду Європейського Союзу (the Court of Justice of the European Union). Порядок формування Суду Європейського Союзу. Основні повноваження Суду Європейського Союзу. Роль Суду Європейського Союзу у розвитку права Європейського Союзу. Прецедентне право Європейського Союзу.

Загальні засади діяльності Європейського Суду Справедливості (the European Court of Justice). Правовий статус та завдання Загального суду (General Court). Загальні засади діяльності Європейського суду аудиторів (Рахункова палата) (European Court of Auditors). Правовий статус Європейського цивільного трибуналу. Захист прав людини у судових органах Європейського Союзу. Європейський суд з прав людини (European Court of Human Rights): поняття та компетенція. Співвідношення судових органів Європейського Союзу та Європейського суду з прав людини.

Тема 7. Інтеграція України в Європейський Союз: правові основи

Нормативно-правове регулювання вступу до Європейського Союзу. Основні процедурні етапи вступу до Європейського Союзу. Копенгагенські критерії (Copenhagen criteria). Політика розширення (Policy of Enlargement). Розширення Європейського Союзу і договір про приєднання.

Багатосторонні ініціативи Європейської політики сусідства та «Східного партнерства». Політико-правові засади європейської інтеграції України. Правова база відносин України та Європейського Союзу. Основна мета та функції Українсько-Європейського дорадчого центру з питань законодавства (UEPLAC). Основна мета Плану дій Україна-ЄС від 21 лютого 2005 р. Інституціоналізація процесу адаптації українського законодавства до права Європейського Союзу. Євроінтеграційне законодавство України. Стан та перспективи адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. Основні положення Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 р.

Співвідношення понять «асоціація» та «партнерство». Основні положення Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part) від 27 червня 2014 р.

Тема 8. Законодавчий процес в Європейському Союзі

Поняття «законодавчий процес», «законодавчі процедури» в праві Європейського Союзу. Правове регулювання законодавчого процесу в Європейському Союзі.

Особливості звичайної законодавчої процедури відповідно до положень Лісабонського договору 2007 р. Спеціальна законодавча процедура. Процедура консультацій. Процедура сумісного прийняття рішень. Бюджетна процедура. Процедура укладання міжнародних угод.

Право законодавчої ініціативи. Повноваження Європейського парламенту в законодавчому процесі Європейського Союзу.

Модуль 2

Основні галузі права Європейського Союзу

Тема 9. Правові основи зовнішньополітичних відносин Європейського Союзу

Зовнішньополітична діяльність Європейського Союзу. Співробітництво із третіми країнами та гуманітарна допомога. Відносини Європейського Союзу з міжнародними організаціями. Делегації Європейського Союзу. Історія і етапи розвитку Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Поняття, цілі і завдання Спільної зовнішньої політики і політики безпеки. Джерела Спільної зовнішньої політики і політики безпеки.

Договірна практика Європейського Союзу: двосторонні, багатосторонні та змішані договори. Правоздатність Союзу щодо укладання міжнародних угод. Процедури укладання міжнародних угод. Види угод, що укладаються Європейським Союзом. Правова база укладання міжнародних угод. Угоди, що регулюють економічне та політичне співробітництво між Європейським Союзом та іншими країнами.

Співробітництво з третіми країнами і гуманітарна допомога. Система представництва Європейського Союзу в зовнішніх зносинах.

Тема 10. Вільний рух товарів в Європейському Союзі. Свобода руху капіталу

Поняття та елементи внутрішнього ринку як мети Європейського Союзу. Поняття товару у праві Європейського Союзу. Принцип взаємного визнання (mutual recognition). Фіскальні та нефіскальні заходи. Свобода вільного руху товарів. Заборона дискримінаційного оподаткування.

Поняття капіталу та руху капіталу. Принцип свободи руху капіталу. Винятки (дозволені обмеження) з принципу свободи руху капіталу та їх застосування. Особливості регулювання надання фінансових послуг і діяльності кредитних установ. Абсолютне (досконале) взаємне визнання (perfect mutual recognition) та недосконале взаємне визнання (imperfect mutual recognition).

Тема 11. Торговельне право Європейського Союзу

Поняття та джерела торгового права Європейського Союзу. Правові особливості спільної торговельної політики Європейського Союзу (common commercial policy).

Правове регулювання експорту товарів. Тарифне регулювання імпорту. Інтегрований тариф. Поняття режиму генералізованих тарифних преференцій (Generalized System of Preferences). Нетарифне регулювання імпорту. Антидемпінгові заходи. Антисубсидійні заходи. Поняття торговельного бар'єру та галузі виробництва Європейського Союзу. Заходи проти торговельних бар'єрів. Поняття демпінгу за торговим правом Європейського Союзу. Регулювання кількісних обмежень.

Тема 12. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу

Право інтелектуальної власності у системі права Європейського Союзу. Етапи розвитку права інтелектуальної власності Європейського Союзу. Гармонізація права інтелектуальної власності в Європейському Союзі. Основні положення Європейської патентної конвенції (Convention on the Grant of European Patents) 1973 р. Поняття та види патентів в Європейському Союзі.

Правова охорона промислової власності в Європейському Союзі. Правова охорона винаходів в Європейському Союзі. Промислові зразки. Загальна характеристика Директиви 98/71 про правову охорону промислових зразків від 13 жовтня 1998 р. та Регламенту 6/2002 про промисловий зразок Співтовариства 2002 р. Торгові марки. Основні положення Директиви 89/104 про торгові марки та Регламенту 207/2009 про торгову марку Співтовариства. Правове регулювання захисту авторських право та суміжних прав.

Тема 13. Аграрне право Європейського Союзу

Загальна характеристика аграрного права Європейського Союзу. Передумови спільної аграрної політики Європейського Союзу. Правове регулювання фінансування спільної аграрної політики.

Поняття «сільськогосподарська продукція» і «сільськогосподарський товаровиробник». Правові інструменти аграрної політики. Правове регулювання ціноутворення у сільському господарстві. Правове регулювання інтервенційних закупівель. Правове регулювання фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Адміністративні обмеження обсягів сільськогосподарського виробництва. Правове регулювання експорту та імпорту сільського господарської продукції.

Правове регулювання структурних перетворень у сільському господарстві. Правові аспекти залучення нових держав-членів до спільної аграрної політики.

Тема 14. Митне право Європейського Союзу

Поняття та джерела митного права Європейського Союзу. Спільна сільськогосподарська політика (common agricultural policy).

Митний союз Європейського Союзу: мета створення та напрями діяльності. Єдиний митний тариф Європейського Союзу: поняття та структура. Поняття інтегрованої товарної номенклатури (the Integrated Tariff of the European Communities). Види мит Єдиного митного тарифу Європейського Союзу. Митна територія Європейського Союзу. Визначення країни походження товарів. Визначення митної вартості товарів. Поняття та види митних процедур.

Митні режими в Європейському Союзі: поняття та види.

Тема 15. Податкове право Європейського Союзу

Поняття податкового права та податкової політики Європейського Союзу. Джерела податкового права Європейського Союзу. Установчі договори. Загальні принципи права. Регламенти. Директиви. Рішення суду Європейського Союзу. Правова доктрина Європейського Союзу. Співвідношення наднаціонального та національного рівнів у податковому праві Європейського Союзу.

Поняття податкової системи. Види податків Європейського Союзу. Правове регулювання податків. Податок з доходів фізичних осіб. Уникнення подвійного оподаткування. Оподаткування компаній. Перспективи розвитку податкового права Європейського Союзу на сучасному етапі.

Тема 16. Конкурентне право Європейського Союзу

Загальна характеристика конкурентного права Європейського Союзу. Джерела конкурентного права Європейського Союзу.

Регулювання угод між суб'єктами підприємницької діяльності. Принцип de minimis. Політика лояльності (leniency policy). Антиконтурентна узгоджена практика. Зловживання домінуючим становищем на ринку. Вплив на ринку (market power). Відповідний товарний ринок (relevant product market). Зловживання проти структури ринку: поняття та види. Поняття концентрації підприємств. Контроль за концентрацією підприємств. Регулювання надання державної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності.

Тема 17. Корпоративне право Європейського Союзу

Поняття та джерела корпоративного права Європейського Союзу. Програма гармонізації корпоративного права. Уніфікація корпоративного права.

Створення і функціонування компаній. Свобода заснування у праві Європейського Союзу. Реорганізацій компаній. Особливості злиття компаній за правом Європейського Союзу. Поділ товариств. Поглинання компаній (takeover binds). Юридичні особи наднаціонального характеру. Європейське об'єднання з економічних інтересів (European Economic Interest Grouping): мета та особливості функціонування. Поняття Європейського товариства (European Company). Європейський кооператив як вид наднаціонального товариства Європейського Союзу.

Перспективи розвитку корпоративного права Європейського Союзу.

Тема 18. Право споживачів Європейського Союзу

Загальна характеристика політики захисту прав споживачів в Європейському Союзі. Джерела права споживачів Європейського Союзу. Поняття «споживач», «продукт», «товари». Інституційна база правового захисту споживачів.

Регулювання безпеки продуктів. Регулювання якості товарів. Регулювання якості послуг. Особливості функціонування РАПЕКСу (Rapid Exchange of Information System).

Особливості договорів, стороною у яких є споживач.

Нечесна комерційна практика у сфері захисту прав споживачів. Розв'язання спорів за участю споживачів.

3. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Договір про заснування Європейської Спільноти від 25 березня 1957 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_017

2. Договір о Європейском Союзе від 7 лютого 1992 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_029

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2003 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

5. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

6. Про затвердження Порядку перекладу актів *acquis communautaire* на українську мову: Наказ Міністерства юстиції України від 24 вересня 2009 р. № 1728/5 // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0921-09>

7. Про реалізацію євроінтеграційних прагнень України та укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом: Заява Верховної Ради України від 22.02.2013 № 30-VII// Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/30-vii>

8. Угода між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво від 4 грудня 2009 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_954

9. Угода між Україною та Європейським Співтовариством про спрощення оформлення віз від 18 червня 2007 р.// Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_850

10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 26 червня 2014 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/984_011

11. Хартія основних прав Європейського Союзу від 07 грудня 2000 р. // Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_524

Література

Основна:

12. Право Європейського Союзу: підручник / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко. – Одеса : Фенікс, 2012. – 390 с.

13. Право Європейського Союзу: навч. посібник / за ред. Р. А. Петров. – 2-ге вид. – Київ: Істина, 2009. – 376 с.

14. Право Європейського Союзу: підручник / за ред. О. К. Вишняков. – Одеса: Фенікс, 2013. – 883 с.

15. Право Європейського Союзу: навч. посібник / за ред. В. М. Бесчастний. – Київ: Знання, 2011. – 366 с.

16. Європейське право. Право Європейського союзу : підручник: у 3 кн. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., зав. каф. порівнял. і європ. права Ін-ту міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка В. І. Муравйова; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ : Ін Юре, 2015 . Кн. 1: Інституційне право Європейського союзу / Муравйов В. І. та ін. – 2015. – 307 с.

17. Європейське право. Право Європейського союзу: підручник: у 3 кн. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., зав. каф. порівнял. і європ. права Ін-ту міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка В. І. Муравйова; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ : Ін Юре, 2015. – Кн. 2 : Матеріальне право Європейського союзу / Муравйов В. І. та ін. – 2015. – 451 с.

18. Європейське право: право Європейського союзу : підручник : у 3 кн. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., зав. каф. порівнял. і європ. права Ін-ту міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка В. І. Муравйова; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – Київ: Ін Юре, 2015. Кн. 3 : Право зовнішніх зносин Європейського союзу / В. І. Муравйов та ін. – 2015. – 405 с.

Додаткова:

19. Боберская К. Европейский уполномоченный по правам человека (европейский омбудсмен) как форма защиты свободы предпринимательской деятельности // К.Боберская // Revistă științifico-practică «Legea și viața». – 2015. – № 6/3. – Р. 11–14.

20. Грицаєнко Л.Л. Становлення Європейського Союзу в якості суб'єкта міжнародного права / Л.Л. Грицаєнко // Європейське право. – 2012. – № 1. – С. 84-90.

21. Європейське право (право Європейського Союзу): навч. посібник для підготовки до іспитів / упоряд. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – Київ: Центр учб. л-ри, 2013. – 158 с.

22. Муравйов В. Захист прав людини в Європейському Союзі / В. Муравйов, О. Святун // Право України. – 2011. – № 6. – С. 85–100.

23. Право Європейського Союзу: Англо-українсько-російський глосарій: навч. посіб. / І. І. Дахно. – Київ : Центр навч. л-ри, 2007. – 234 с.

24. Право та інституції Європейського Союзу: навч. посібник / І. А. Грицяк. – 2-ге вид., доповн. – Київ: К.І.С., 2006. – 300 с.

25. Саракуца М.О. Система джерел права Європейського Союзу / М.О. Саракуца // Право і безпека. – 2010. – № 4 (36). – С. 27–31.

26. Стахєєва Г. Вплив Лісабонського договору на право конкуренції Європейського Союзу // Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України. – 2010. – № 1(36). – С. 42–47. 30.

27. Толкачова Н.Б. Система захисту прав людини в Європейському Союзі / Н.Б. Толкачова // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 4. – С. 346–350.

28. Бирюков М.М. Реформирование Европейского Совета и Совета Европейского Союза на основе принятой в 2004 г. Европейской Конституции // Государство и право. – 2005. – № 12. – С. 51-60.

29. Введение в право Европейского Союза: Учеб. пособие / С.Ю. Кашкин, А.О. Четвериков, П.А. Калиниченко, А.В. Кондратьев; Отв. ред. С.Ю. Кашкин. – М.: Эксмо, 2006. – 365 с.

30. Вирозумська А. Процедури судового захисту в праві ЄС: Навч. посіб. / Програма Tacis ЄС в Україні. – К.: ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка, 2005. – 146 с.
31. Грицяк І.А. Право та інституції Європейського Союзу: Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. – К.: К. І.С., 2006. – 300 с.
32. Дэйвис К. Право Европейского Союза: Учебное пособие. – К.: Знання, 2005. – 406 с.
33. Европейское право: Право Европейского Союза и правовое обеспечение защиты прав человека: Учебник для ВУЗов / Рук. авт. колл. и отв. ред. Л.М. Энтин; Моск. гос. ин-т междунар. отношений МИД России; Ин-т европейского права. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М.: Норма, 2007. – 939 с.
34. Європейський Союз: Словник-довідник /М. Марченко (ред.-упоряд.). – К.: К.І.С., 2005. – 142 с.
35. Марченко М.Н. Европейский суд справедливости – основной носитель судебной власти в Европейском Союзе // Вестник Московского университета. Серия 11, Право. – 2006. – № 2. – С. 69-81.
36. Міжнародна поліцейська енциклопедія: У 10 т. / Відп. ред.: Ю.І. Римаренко, Я.Ю. Кондратьєв, В.Я. Тацій, Ю.С. Шемшученко. – К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2005. – Т. II. Права людини у контексті поліцейської діяльності. – 1224 с.
37. Мухаева Н.Р. Право Европейского Союза: Учеб. пособие для студ. ВУЗов по спец. 021100 «Юриспруденция» / Н.Р. Мухаева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 160 с.
38. Паппас Спірос. Європейське управління: Навч. посібник / Програма Tacis ЄС в Україні. – К.: ІМВ КНУ ім. Тараса Шевченка, 2004. – 192 с.
39. Посельський В. Конституційний устрій Європейського Союзу / Навч. пос. – К.: Modus Vivendi, 2005. – 280 с.
40. Смирнова К. Європейська інтеграція України: перспектива зони вільної торгівлі з країнами Європейської асоціації вільної торгівлі: (правові аспекти) / К. Смирнова // Право України. – 2011. – № 9. – С. 201-207.
41. Право інтелектуальної власності на географічне зазначення в Україні та країнах Європейського Союзу: монографія / О. О. Ковальчук; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Юрид. ф-т. – Київ : Юрінком Інтер, 2014. – 199 с.
42. Правова природа "Acquis" Європейського Союзу та його транспозиція у правовій системі третіх країн: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.11 / Петров Роман Арестович; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – К., 2014. – 38 с.
43. Право Європейського Союзу: навч.-метод. посіб. / Юрій Медведєв, Ганна Сорока; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014. – 287 с.
44. Корпоративне право Європейського Союзу та України: навч. посіб. для студентів галузі знань 0304 «Право» спец. 8.03040101 «Правознавство» (для ден. та заоч. форм навчання) / Репецький В. М., Музика Я. І., Граб С. О.;

Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Львів: Вид-во Львів. комерц. акад., 2014. – 275 с.

45. Право Європейського Союзу: підруч.: з урахуванням змін, внесених Лісабон. договором 2007 р. / М. Р. Аракелян, М. Д. Василенко; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – О. : Фенікс, 2012. – 386 с.

46. Посібник по апроксимації до законодавства Європейського Союзу. Центр правової реформи і законопроектних робіт при М-ві юстиції України; за ред. д-р Константина Стефану та д-р Хелен Ксантакі. – London: DFID, 2005. – 452 с.

47. Правове регулювання співробітництва України та Європейського Союзу: монографія / Я. М. Костюченко; під наук. кер. д-ра юрид. наук., проф. В. І. Муравйова; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. – К.: LAT&K, 2011. – 206 с.

48. The long road of smaller countries into the enlarged European Union: challenges for new member states, in particular the Baltic countries, in implementing and applying EU law. – Vilnius: Eugrimas, 2006. – 240 p.

49. Legitimacy in respect of the European Union: a complex legitimation analysis of a sui generis actor in communitarian and international law / Andriy Tyushka. – Kyiv: K.I.C., 2010. – 185 p.

50. Council of Europe law: methodological manual on the course of lectures in English for law students a. post-graduates of Nat. univ. «Odesa acad. of law» / Т. О. Antsuova; Nat. univ. «Odesa acad. of law», Europ. Union a. comparative law dep. – Odesa: Feniks, 2012. – 126 p.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Контрольні заходи здійснюються науково-педагогічними працівниками і включають поточний і підсумковий контроль. Об'єктами системи поточного та підсумкового контролю є робота студентів на семінарських (практичних) заняттях та виконаних індивідуальних (домашніх) завдань. Поточний контроль здійснюється при проведенні семінарських (практичних) та індивідуальних занять і має на меті перевірку рівня засвоєння студентом навчального матеріалу дисципліни.

Під час проведення семінарських занять застосовуються такі методи контролю, як усне та письмове опитування студентів з питань, визначених планом семінарських занять, дискусійне обговорення проблемних питань з теми заняття, письмове складання студентами тестів. При проведенні практичних занять – контроль здійснюється при розв'язуванні окремими студентами біля дошки та «малими групами» комплексу практичних задач і проблемних ситуацій.

Поточний контроль, який застосовується під час індивідуально-консультативних занять, здійснюється за допомогою відповідних тестів в усній або письмовій формі. Такий контроль застосовується по відношенню до тих студентів, які мають поточну заборгованість із поважних причин. Поточний контроль виконання студентами індивідуальних (домашніх)

завдань здійснюється за допомогою перевірки викладачем результатів розв'язання розрахункових завдань.

Підсумкове оцінювання знань з дисципліни здійснюється у формі екзамену.

5. Засоби діагностики успішності навчання

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни складається із суми балів за результатами поточного контролю знань. Загальна сума набраних балів протягом семестру за поточну успішність максимально складає 100. Академічні успіхи студента визначаються за допомогою системи оцінювання, що використовується в ПУЕТ, з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS.

Оцінка «відмінно» (90-100 балів) передбачає, що студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили.

Оцінка «дуже добре» (82-89 балів) передбачає, що студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

Оцінка «добре» (74-81 бал) передбачає, що студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача й самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.

Оцінка «задовільно» (64-73 бали) передбачає, що студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

Оцінка «достатньо» (60-63 бали) передбачає, що студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.

Оцінка «незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю» (35-59 балів) передбачає, що студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

Оцінка «незадовільно» з обов'язковим вивченням залікового кредиту» (1-34 бали) передбачає, що студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.